

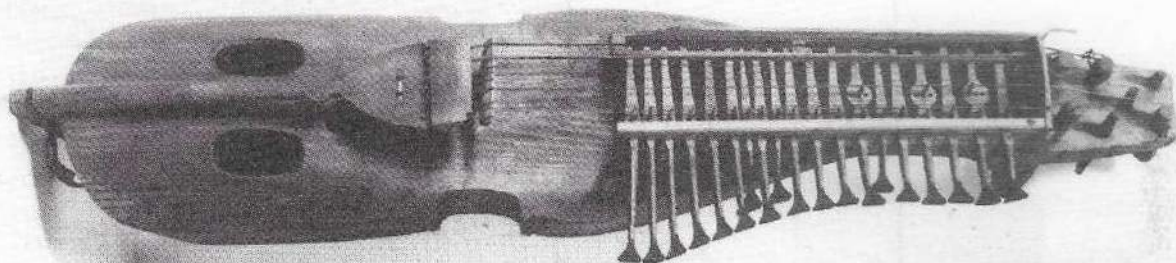
2- 1992

NYCKELPOSTEN

**Reportage
från
skansen-
dagarna
med VM-
resultat.**

Hasse Gille,
Österbybruk,
lycklig
världsmästare.

Mixturharpa på engelskt museum!

FÖRENINGEN NYCKELHARPAN

NYCKELPOSTEN 2 / 92

Upplaga 600 exemplar.

Medlemsblad för Föreningen Nyckelharpan
Utkommer med 3 nr per år. Medlems- / årsavgift:
75:-/år för endast Nyckelposten resp 100:-/år för
fullt medlemskap. PG nr 491 82 94-2.

REDAKTION:

Sven Nordin

Vallavägen 38, 136 41 Haninge

tel. hem 08-777 07 27, arb 08-707 46 72, mobiltelefon 010-18 08 42

FÖRENINGEN NYCKELHARPANS STYRELSE :

Christer Kvarne, ordförande

Götgatan 107A, 116 62 Stockholm tel 08-641 25 12, arb 08-789 82 21

Övriga ordinarie styrelsemedlemmar:

Sokr. : Ingemar Aronsson

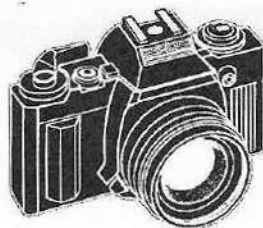
Ledamöter: Ulla Brandt Bertil Svensk

Kassör: Lotta Nyholm

Suppleanter: Eivor Erkas och Olle Nordin

.....
.....
.....
Föreningen Nyckelharpan och Nyckelposten
ber att få hälsa alla nya medlemmar hjärtligt
välkomna i föreningen!
.....
.....

**Omslagets övre bild och
Skansenreportaget har
fotograferats av:
Rolf Nordin Vällingby**

Det är synd om människorna lär någon ha sagt. Det är verkligen synd om människorna, ja de som inte var på skansendagarna vill säga. Det var en fin folkmusikupplevelse, både spännande (VM på nyckelharpa) och trivsamt (miljön på Skansen). Jag hoppas att vi får möjlighet att komma tillbaka nästa år. Tack Gunnar Ahlbäck och Gösta Sandström och alla andra för Skansendagarna. Tack Skansen för att vi fick vara hos Er.

Detta sommarnummer innehåller mycket spännande. Ta t ex "upptäckten" av en silverbasharpa i England! Hur hamnade den där?

Ett fin reportage från Skansen har det blivit tack vare att både text och bildmaterial har inkommit.

Numer kan vi skriva in ett nytt ord i Svenska Akademiens Ordlista "folkmusikkonsulent", läs om det i detta nummer av **Nyckelposten**. Det är roligt tycker jag att byggtips har blivit en långkörare, det ligger väl i sakens natur att det blir så mycket byggtips. Harpan kan ju, till skillnad från fiolen, ta sig ut på många olika sätt. Tack Ni som medverkat i detta nummer. Och Du som funderat lite på att sända in material till **Nyckelposten** GÖR DET. T ex om någon stämma som Du varit på (var någon på Österby-stämman i år? Hur var det?). Nu är det ju gott om tid till höst/vinternumret. Obser-

vera att det kan vara svårt med sådana inslag som är "datummärkta" i och med att **Nyckelposten** utkommer bara tre gånger per år och har en speciell utgivningsdag. Nästa presstopp är den 12:e oktober. Det är gratis annonsering i **Nyckelposten** (i mån av plats).

Fortfarande söker **Nyckelposten** medarbetare som kan rapportera vad som händer på nyckelharpfronten.

red

INNEHÅLLSFÖRTECKNING:

Sidan 3	.. Redaktören har ordet
Sidan 4	.. Byggtips av Esbjörn Hogmark
Sidan 6	.. Nisses Harphörna
Sidan 8	.. Te och nyckelharpa i London
Sidan 10	.. Byggtips: "C blir D"
Sidan 11	.. Kursrapport av Ulla Brandt
Sidan 12	.. Boktips och Walinstipendiater
Sidan 14	.. Sigurd Nordlund om Lövsta bruk
Sidan 15	.. Strängtips
Sidan 18	.. 70 åring. Mats i Bandarbro
Sidan 19	.. Rapport från Danmark
Sidan 20	.. Rapport från Skansen
Sidan 22	.. Nyutgåvor
Sidan 23	.. Minnesstatyn. Program
Sidan 24	.. Wilhelm Gunsjär i Lomma
Sidan 26	.. Bildreportage från Skansen
Sidan 28	.. Folkmusikkonsulenter
Sidan 29	.. Småplock
Sidan 30	.. Bertil Svensk's bildsida
Sidan 32	.. Lomma kyrkmarsch

Nästa manusstopp
12:e Okt -92

Byggtips

av Esbjörn Hogmark

Den här artikeln skall handla om tillverkning av nycklar.

Jag hade tänkt att jag skulle dela med mig av mina enkla knep som jag kommit på under årens lopp.

Jag vill först som sist göra den kommentaren att det jag här kommer att berätta är ett utav många olika sätt att nå ett visst resultat. Tjusningen med att tillverka nyckelharpor är ju bl. a. att själv utveckla sina tillverkningsmetoder varför jag inte på något sätt vill uppmana läsarna att göra exakt som jag föreslår. Min förhoppning är snarare att man kan hitta ett och annat som man kan införliva med de egna metoderna.

För mig är nyckeltillverkning ett renodlat hantverk. Jag använder visserligen en bandsåg för att kapa till nyckelämnena och en elektrisk bormaskin för att borra ett litet hål som jag sedan kan sticka in lövsågsbladet i när jag skall ta upp de ovala hålen.

Jag tänker inte beskriva tillverkningen av nyckellådan utan jag fortsätter här att den är färdig. Hacken, lagren, har jag tillverkat med hjälp av en bandsåg och därigenom kommer dessa att ha en individuell bredd. Som ni ser så låter jag hacken i bakre nyckel-låds-gaveln vara bredare. Därigenom kommer nycklarna att ligga stadigare.

För att inte den här artikeln skall bli för omfattande tänker jag begränsa mig till att titta på hur man gör själva nyckelhuvudet och halsen.

Vad jag specifikt vill visa är följande:

1. Lämplig storlek och utformning av nyckelskallarna
2. Hur man kan åstadkomma en jämn utplacering av nyckelskallarna.
3. Hur man skall sprida ut nyckelskallarna i den övre delen av leken för att man skall få bästa möjliga funktion.
4. Förslag till det rent hantverksmässiga förfarandet när det gäller utformningen av nyckelskallarna.

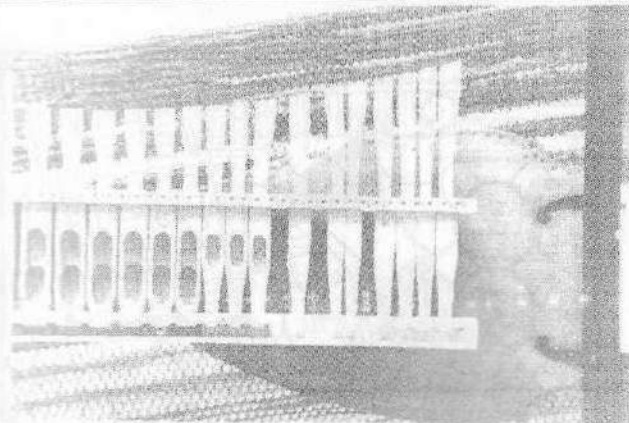
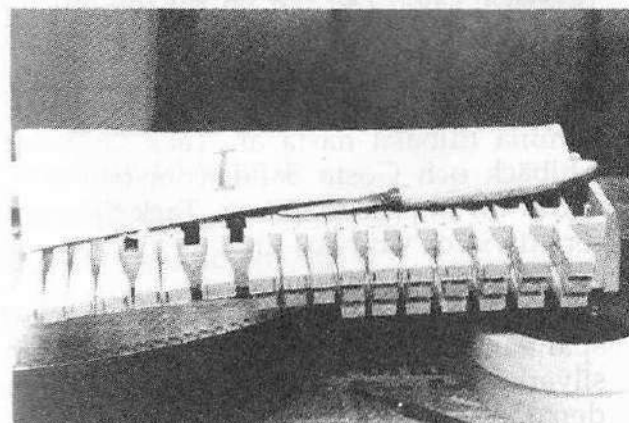

Bild nr 1 visar leken sedd ifrån ovan. Som ni ser så har jag gjort färdigt inpassningen av nycklarna i leklådan samt tagit upp de ovala hålen. Egentligen skulle jag ha visat en bild på momentet före denna bild, dvs då nyckelämnena inte är kapade till rätt längd. De har nämligen varit någon cm längre från början. Jag placerar sedan en mall ovanpå nyckelämnena och ritar av var jag skall kapa ämnena. Själva kapningen kan ske i bandsåg eller med annan mindre handsåg. Efter kapningen justerar jag ytterligare genom att tälja med kniv. När detta är klart är vi framme vid det som syns på **bild nr 2**

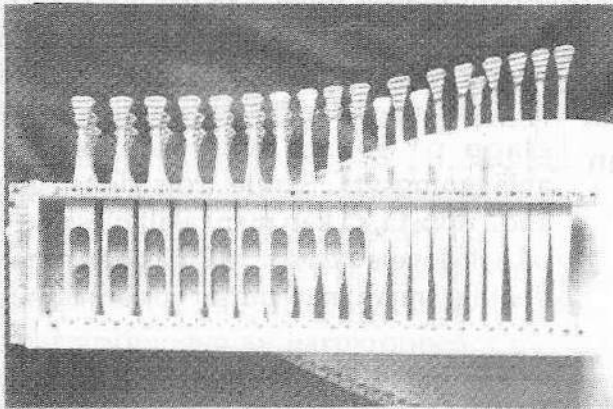

Nu bestämmer jag dels storleken på nyckelskallarna samt exakt var dessa skall läggas.

På bild nr 2 har nycklarna till de två undre raderna, liksom nyckel nr 1 och 2 i övre raden, redan täljts till rätt bredd. Jag börjar alltså med att rita ut bredden med en blyertspenna och bestämmer på så sätt hur bred skallen skall vara samt var den skall placeras. Här har jag t. ex. möjlighet att få de tre nyckelradernas nyckelskallar att hamna exakt ovanför varandra. Det är viktigt att inte göra för stora skallar. Personer med grova fingrar skall ha små (smala) nyckelhuvuden och personer med smala fingrar kan ha större (bredare). Nyckelskallarnas storlek varierar också med avståndet till angränsande nycklar. Det innebär att nyckel nr 1, B, kan ha det största huvudet. Sedan avtar skallarnas storlek kontinuerligt upp till G. Jag tror inte det är

någon mening att försöka ge sig på att sätta ut några exakta mått. Det här måste vara en sak som var och en själv skall ta ställning till.

På bild nr 3 kan man se det färdiga resultatet.

Lägg märke till att nyckel G mitt i övre raden är något vinklad upp emot stallet. Även Fiset kan vinklas upp något. A-nyckeln kommer att vara tämligen rak. H böjs ned mot sadeln och C böjs något uppåt. D, E, F och G som följer placeras med i stort samma avstånd till varandra. Om man i förväg vet att harpan skall spelas av en person med små händer kan man med fördel se till att nycklarna över lag, från t. ex. G och uppåt, vinklas ned mot strängsadeln. Det kan i extrema fall vara bra att vinkla några av de första nycklarna i samtliga nyckelrader upp mot stallet.

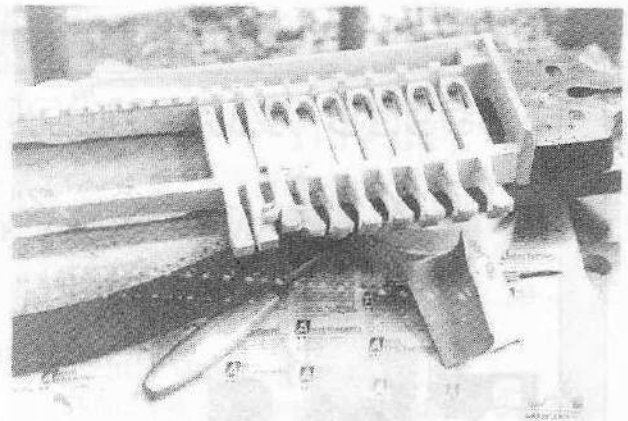
Jag anser det viktigt ur spelteknisk synpunkt att mellanrummen mellan G och A samt A och F är något större än övriga avstånd i den delen av leken. Detta underlättar framför allt spelet när man t. ex. vill spela på Giss, den första nedböjda nyckeln, och A efter varandra.

Bild nr 4 visar hur jag just börjat att utforma nyckelskallarna.

Som jag hoppas syns på bilden så har jag endast markerat var hacken i skallarna skall placeras. Jag ritat inte ut formen på huvudena. Det kanske man skall göra första gången men efter ett antal harpor tränar man upp sig så att resultatet förmodligen blir bättre om man så att säga skulpterar fram varje huvud individuellt.

Jag börjar täljandet med att fasa av skallen. Sidofaserna görs större än fasen på över och undersidan.

Nu vidtager det moment som illustreras av den halvfärdiga nyckeln på bild nr 4.

Det här sättet att tälja har många fördelar. Det går mycket snabbt och man är inte så beroende av att träet har rak sprickriktning

Avslutningsvis gör jag hacken och skaftets ovansida samt putsat till ändytan på skallen så att den blir slät och lätt rundad

Jag önskar "Lycka till" till var och en som vill testa lite av mina ideer och avslutar med att säga till alla harpbyggare ;

"GLÖM INTE ATT SPELA OCKSÅ".

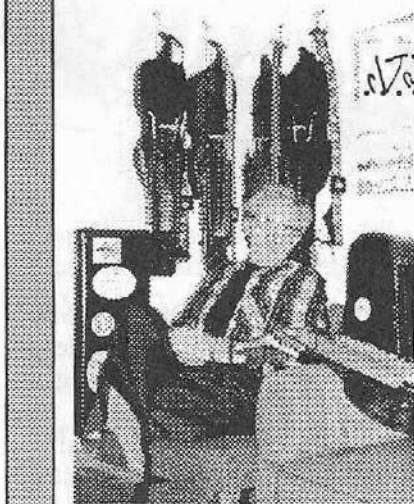
Esbjörn Hogmark

Tillägg:

Det *stora fotot* (se mittuppslaget) på leken, sedd ovanifrån, är tänkt att kunna användas som en ritning. Mät först upp avståndet från strängsadeln innersida till den punkt där lövet på den sista nyckeln på A-strängen skall sitta. Låt oss kalla detta avstånd för A mm. Om ritningen hade varit i full skala skulle detta avstånd vara 290 mm. Låt oss nu som exempel säga att vi skall ta reda på nyckellådans bredd. Vi mäter först bredden på bilden och får den till B mm: Den verkliga bredden är då = $B \text{ ggr } 290 / A$; Detta är reguladetri. (Obs! Jag gör halsen smalare än 100 mm.) vinklas ned mot strängsadeln. Det kan i extrema fall vara bra att vinkla några av de första nycklarna i samtliga nyckelrader upp mot stallet. Jag anser det viktigt ur spelteknisk synpunkt att mellanrummen mellan G och A samt A och F är något större än övriga avstånd i den delen av leken.

NISSES HARPHÖRNA

Nils Karlsson

Nils Karlsson

Pl 1048

760 45

Grisslehamn

Singö 7 juni 1992

Lära av varandra, skrev en gång Esbjörn Hogmark. Någon sa till mig: Det här har skrivits om förut. På sätt och vis är det väl riktigt. Men det här med nyckelharpbygge skapar sig självt nya problem för varje individ som försöker sig på att bygga sin första harpa. De som är komna längre i byggkonsten försöker ofta nya vägar kanske enklare sådana och med bättre resultat, jag tänker då på ton, utförande, harpans vikt mm. Självt tror jag på läran, att så länge man lever blir man aldrig fullärd.

Jag skall skriva litet om lövhålen i nycklarna, öljetter i remhålen, f-hålen, och harpkroppens vridning (vinkel) i förhållande till halsen.

Nyckelleken med låda gör jag helt fristående från själva harpkropp och hals. Jag placerar lådan i ett koordinatbord och borrar först de sju nedre nycklarna lövhål vars lövaxel är 6 mm. Sedan borrar jag hålen i mellanradens nycklar vars lövaxel är 5 mm. Sist borrar jag hålen i övre radens nycklar. Lövaxeln är här 4 mm. Här borrar

jag ungefär halva nyckelns tjocklek med borr 3,9 mm och resten av halva nyckelns tjocklek med borr 3,8 mm. På så vis får man nästan ett koniskt hål och det är mindre risk för glapp med tiden. Det här gör jag bara i övre radens lövhål. Lövhålen i mellan- och nedreradens nycklar kan man givetvis borra likadant men där är det mindre risk för glapp på grund av lövaxelns större anläggningsyta. Skulle trots detta, glapp ändå uppstå, så kan man ta till plastiskt trä på hela lövets axel som då måste hårdna ordentligt innan man putsar för inpassning.

Genom ovannämnda förfarande med koordinatbord får man lövhålens centrumlinje rak och parallellt med strängen.

I borrhålen för nackbandets remmar och låsningen av stränghållaren vid harpkroppen samt även hålet i själva stränghållaren trycker jag in 4 mm:s skoöljetter i hålen och med epoxinyllim. Hålen blir snyggare och remmarna håller längre.

Innan jag limmar det färdiga locket på sargerna så tejpar jag igen f-hålen med målartejp på undersidan. Tejpen får sedan sitta kvar ända tills det är klart för montering av ljudpinne, stall och strängar. På så sätt får man inget damm och färgstänk inuti harpan. Tejpen går sedan lätt att trycka ned och tages bort med en pincett eller dylikt.

Till sist vill jag skriva litet om harpkroppens vridning i förhållande till halsens mittlinje: 1. Sargens båda obearbetade bitar tvingas tillsammans med halsen och från halsen ca 1 dm. bortsågad del. Sedan avsätter jag på sargen en linje blyerts med vinkel för f-hålens tänkta midjelinje. Härifrån avsätter jag avståndet 400 mm till sadeln där A-strängen ligger. I nästa moment avsätter jag avståndet från nämnda midjelinje 25 cm och får en punkt på lockets framkants mitt- och halslinje. Denna punkt är sargens och sedermera lockets vridningspunkt. Lockets framkant slutar kanske vid 26-27 cm.

Annons

2. Från ovannämnda f-håls midjelinje tar jag nu ut avståndet 28 cm till svansroten på halsens mittlinje i dess förlängning och sätter en punkt. Från denna punkt tar jag avståndet 6 mm åt vänster och får på så sätt en vridningsvinkel från locket framkant till dess bakkant. Sedan lossar jag tvingarna och börjar bearbeta sargens innerkonturer till färdigt skick. Sedan limmar jag härefter ihop hals och sarger och sist den bortsågade delen och sargen. För övrigt gör jag sargerna raka - alltså vinklad mot botten. Med den här vridningen av harpkroppen, i förhållande till halsens mittlinje, får stallet och strängarna ett mera symmetriskt förhållande till varandra.

Mycken byggglädje önskar Nisse

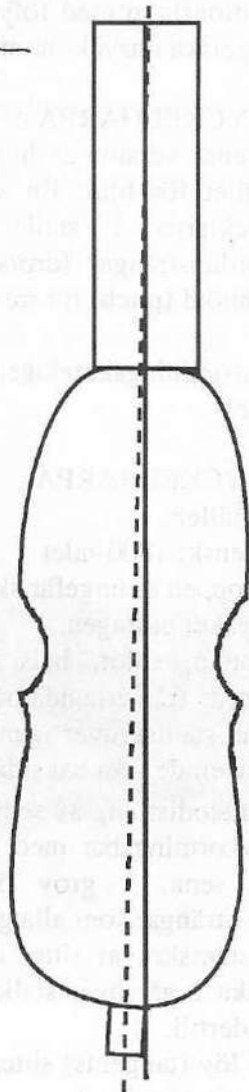
Nils Karlsson

Nils Karlsson
Pl 1048
760 45 Grisslehamn

Redaktionens
kommentar:

Tack Nisse för fint Nyckelpostmaterial. Skissen på harpan är ritad i datorn; datorer är dåliga på att rita harpor. Men jag hoppas att "vinklingen" syns.
MVH Sven

Till salu !

Jan Ling: Nyckelharpan 150:-

Folkmusikboken 50:-

Svenska låtar:

Skåne 1-4; Jämtland Härjedalen 1-2; Värmland; Dalsland; Östergötland 1-2; Småland; Öland o Blekinge; Västergötland; Närke; Västmanland. 75:-/del

Samuel Charters Spelmännen 50:-

Samtliga i nyskick. Priserna är förslag, men 10% går till Eric Sahlströms minnesfond.

Ring Inger Karlsson 08-644 78 35

Dé e väldigt
gott om Hit-låtar !

Ja, men var är då
alla Dit-låtar ?

Te och nyckelharpa i London

Te-kungar tycks vara ett säreget släkte. Sir Thomas Liptons envetna försök att erövra Americas cup är väl kända. Han lät bygga inte mindre än fem J-båtar (35 m långa med 900 m² segel) för lika många utmaningar under åren 1899-1930. Alla döpta till Shamrock (I - V).

I december 1988 tillbringade jag en semestervecka i London och då kom jag i kontakt med en annan te-kung, nämligen Frederick Horniman. Jag hade sett i en turisthandbok att det fanns en samling av musikinstrument i Hornimans museum, 100 London Road, Forest Hill. London Road hittade jag i utkanten på min turistkarta i närheten av ändhållplatsen för en av tunnelbanelinjerna. På 100 London Road låg emellertid en teknisk skola men en vaktmästare talade om för mig vilken buss jag skulle ta för att komma till London Road i Forest Hill. Från övre däck i en tvåvåningsbuss som slingrade sig fram genom Londons sydöstra förorter kunde jag efter drygt en halvtimme se hur terrängen höjde sig upp mot en höjd med en del träd - Forest Hill.

Frederick Horniman föddes 1835 som son till te-grossistfirmans grundare John Horniman. Frederick var redan som barn en flitig samlare av fjärilar, insekter och fågelägg. Som vuxen och verksam inom familjeföretaget övergick samlarivern till etnografiska föremål från hela världen, insamlade dels under egna resor och dels av vänner, missionärer och handelsmän.

Frederick och hustrun Rebecka flyttade 1868 in i Surrey House på 100 London Road i Forest Hill. Samlingarna fyllde efterhand hela huset och även uthus och stallet så familjen fick flytta in i det närlägnade Surrey Mount. 1888 öppnades Surrey House för allmänheten och blev mycket populärt. 10 år senare lät Frederick riva Surrey House och uppförde en mera ändamålsenlig museibygnad som utökades 1901, 1911 (föreläsningssal och bibliotek), 1934 och senast 1969 (Education Centre).

Efter denna bakgrund är det dags att presentera museets musikavdelning. Samlingen omfattar mer än 6000 instrument från hela världen alltifrån 1400-talet f. Kr. till våra dagar. Museets etnografiska inriktning innebär att andelen folkmusikinstrument är hög. Det är bara en mindre del av denna stora samling som är utställd men det man får se är intressant nog. Bland alla dessa exotiska och märkliga instrument fann jag även en nyckelharpa och en träskofiol. Den senare var tillverkad av Erik Blomquist i Ballingslöv och själva skon hade tillhört Johannes Nilsson i Hörröd. Dessa uppgifter plus en kort beskrivning av instrumentet (Clog violin) kunde man läsa på den informationslapp som var placerad vid instrumentet. Föredömligt tycker jag. För övrigt var skons klack och sula starkt nedslitna av Johannes.

Nyckelharpan (se bilden) hade också en informationslapp med följande text i översättning (vissa engelska uttryck inom parentes):

/NYCKELHARPA & STRÅKE

Svensk version av hurdy-gurdy, spelad med stråke i stället för hjul. En spelsträng som förkortas med nycklarna i stället för med fingrarna. Tre bordunsträngar (drone strings) av vilka en ändrar tonhöjd (pitch) för tre toner. 5 resonanssträngar/

I utställningskatalogen är nyckelharpan beskriven så här:

/NYCKELHARPA

Erhållen:

Svensk; 1800-talet

Kroppen är ungefär skoformad, men symmetrisk och mycket utdragen.

Botten, sidor, hals och skruvplatta (pegbox) är gjorda från ett enda trästycke.

Sju stämskruvar genom skruvplattan (in pegbox) placerade från baksidan och framåt.

1 melodisträng av sena, 1 tunn bordunsträng av sena (avkortningsbar med tre löv), 1 grov bordunsträng av sena, 1 grov överspunnen bordunsträng, 3 stålsträngar som alla går över stallet.

6 stämskruvar sitter i halsen för 6 stålsträngar, av vilka 2 går över stallet medan de återstående 4 går undertill.

19 löv (tangents) sitter längs halsen utan skyddslock (protective box).

Nyckelhuvudena (touches) har arrangerats längs en kurva som följer instrumentets allmänna form. Tre av huvudena sitter lägre än de övriga.

Tre nycklar har försetts med två löv så att de förkortar den tunnaste av bordunsträngarna samtidigt med melodisträngen.

Bordunlöven sitter i skivor med tre hål som medger alternativa stämningar (variation in tuning).

Stallet är plant.

Stränghållaren är halvelliptisk och sträcker sig med ett långt skaft ut över änden av instrumentet där den är fäst med en sena vid en utbuktning som liknar bogen på en båt.

Två ovala ljudhål är placerade långt bak på locket, ett hjärtformat ljudhål under nycklarna.

En läderrem är fäst vid halsen respektive "bogen".

En föredömligt kortfattad och koncis beskrivning av en enkelharpa eller hur? Jag har återgivit dessa två informationsnoter ordagrant, men med vår terminologi, för att det kan vara intressant för Nyckelpostens läsare att få veta hur museer i andra länder ser på nyckelharpan.

Den uppmärksamme läsaren har säkert observerat att informationslappen i museet anger 5 resonanssträngar (man har bara tagit med dem som går över stallet) medan museikatalogen talar om 9 strängar.

Den senare uppgiften är uppenbarligen den riktiga.

Instrumentet heter "nyckelharpa" även på engelska i båda beskrivningarna liksom i museets bok "Musical instruments" som jag köpte i museishopen.

Även i det större verket "Musical instruments of the world" (Paddington Press LTD) heter nyckelharpa just "nyckelharpa" men klassas å andra sidan under rubriken "Mechanical music makers" tillsammans med hurdy-gurdy och en del andra mekaniska instrument. Svenska språket har uppenbarligen berikat det engelska inte enbart med "ombudsman" utan även med "nyckelharpa".

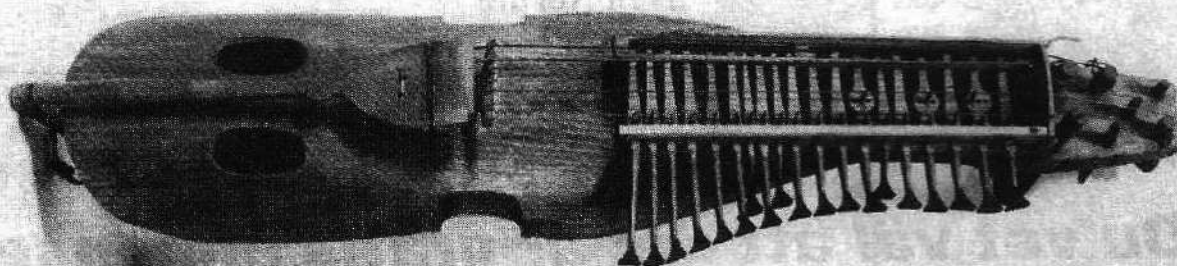
Slutligen vill jag framhålla att Hornimans museum är väl värt ett besök fränsett musikinstrumentavdelningen. Det är ett fantastiskt och välordnat etnografiskt/naturhistoriskt museum med massvis av "prylar" från alla världens hörn. Forskningsprojekt, som syftar till att bevara känslig natur och hotade djurarter drivs i Afrika och Sydamerika. Musikavdelningen fortsätter att samla instrument men även inspelningar, videos och fotografiskt material.

Hornimans museum har varit mycket tillmötesgående med att lämna underlag till den här artikeln men har som villkor att detta skall anges och att ett exemplar av publikationen sänds till museet. Därför avslutar jag med nedanstående tack.

Acknowledgement:

I owe many thanks to the Horniman museum, which has provided me with background material to this article. I will give special thanks to Dr. Frances Palmer, who has been my contact person.

Bertil Nilsson, Linköping

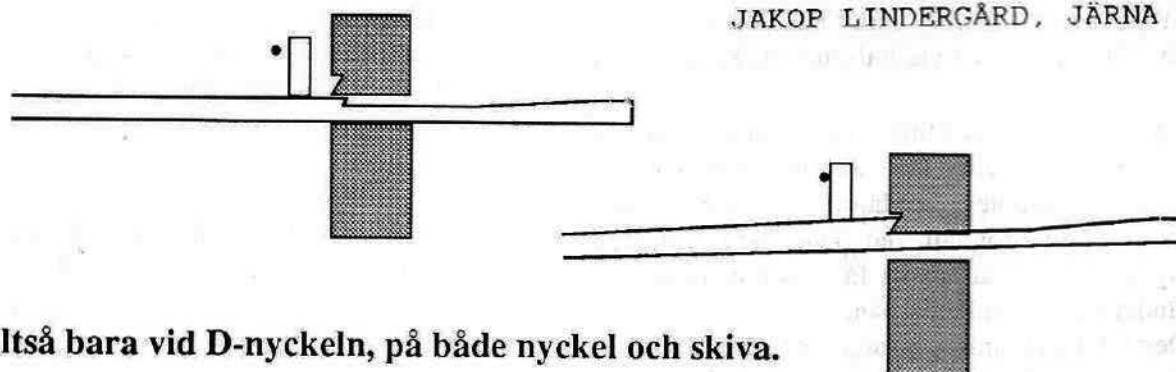

Hej tidningen Nyckelposten !

Jag läste att ni söker ett sätt att få en D-bas. Jag hade samma problem för några år sedan och den lösning jag kom på har fungerat väldigt bra för mig. Det går till och med utmärkt att mitt i en låt koppla bort D-basen för att få C eller C#. Nu skall jag bara försöka beskriva vad jag gjorde...

...Nu har jag gjort en skiss, fattar ni hur jag menar ? !

Alltså jag har följt bort på nyckel och nyckelskiva enligt skissen. Vid vanligt spel går nyckeln tillbaks till sitt läge när jag släppt den, men om jag samtidigt trycker lite uppåt så går "krokarna" i varandra, samtidigt som strängen tjänar som fjäder så den (nyckeln) inte åker tillbaks.

Alltså bara vid D-nyckeln, på både nyckel och skiva.

Fiffigt tycker redaktionen. Tack för bidraget.

Nu var det ju så att det var C-basen som redaktionen menade. Alltså bassträngen utan nyckel! Hur skall man på ett lika fiffigt sätt göra *den* till D-bas, snabbt och elegant ?

Du som vet; skriv till redaktionen och berätta.

Adress:
Sven Nordin
Vallavägen 38
136 41 HANINGE

~~~~~  
**Du vet väl att det är gratis annonse-  
ring i Nyckelposten (i mån av plats).  
Det bör ju handla om musik förstås...**

~~~~~


KURS I SAHLSTRÖMSLÅTAR

Hej !

Här kommer en rapport från en kurs i Sahlströmslåtar den 3-5 april 92 i bygdegården i Vendel.

På fredagskvällen anlände vi till bygdegården i Vendel. Där väntade Leif och Lillemor Alpsjö samt Sigurd Sahlström. Vi var 26 deltagare som skulle drillas av Leif och Sigurd. Efter kaffe och smörgås blev det förstås spel. Vi höll på till midnatt då vi begav oss till inkvarteringarna. De flesta skulle sova på golvet i ett hus intill men jag och några till hade hyrt in oss i gårdarna i närheten.

Lördagen började med frukost i bygdegården och så delades vi upp i två grupper. En grupp som nästan kunde spela spelmansglädje och en med de som hade provat (och så jag). Min grupp fick jobba med Sigurd fram till lunch och sedan med Leif till kl 15. Då packade vi in oss i bilar och åkte till Trollrike och hälsade på hos Greta-Stina och Sture Sahlström. Sedan besökte vi Masbo torpet och skolan där Sture och hans syskon gått.

På kvällen var det konsert med Sture, Sigurd och Leif.

På söndagen hade vi intensiva träningspass med Leif och Sigurd från 9 till 15 då kursen avslutades med kaffe och smörgås. Maten, som Lillemor stod för var god och riklig. Kursen var en vitamininjektion och jag hoppas på fler.

Ulla Brandt

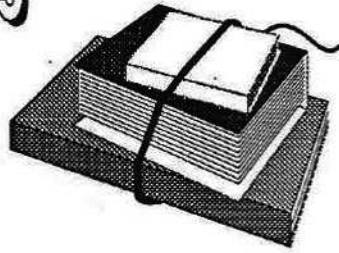

Sigurd Sahlström i bygdegården

Sture Sahlström vid skolan

BOKTIPS

ljz

Ternhag, Gunnar: Hjort Anders Olsson spelman, artist. Akad. avh. Göteborg. Gidlund, Hedemora. 310 s. 111. lilt. reg. Medelstor stl. With a summary in English.

Gunnar Ternhags bok om spelmannen Hjort Anders Olsson är både en biografi och en bred skildring av ett omvälvande decennium i folkmusikens historia.

Genom Hjort Anders liv speglas vad professionaliseringsprocessen inneburit för spelmän och den folkmusikaliska traditionen, från landsbygdens bymiljö på 1800-talet till Skansens spelmansstämmor på 1900-talet. I bokens första del skildras hur Hjort Anders tillägnade sig spelmanstraditionen i Bingsjö med omnejd bl.a. genom att lyssna på Peckos Per Olsson. När Hjort Anders flyttade till Uppland 1906 förändrades hans musikerroll. Han mötte spelmansrörelsen, Nils Andersson upptecknade hans låtar, han blev bjuden på spelmanstävlingar, han blev artist och professionell spelman. Bilden av Hjort Anders som spelmansrörelsens nestor och portalfigur växte fram med hjälp av flera personers medverkan. Upptecknandet av låtar hade betydelse, men även Bror Hjorts målningar och skulpturer samt recensioner och inspelningar som tillsammans skapade eftervärldens bild av spelmannen. Boken är en doktorsavhandling och innehåller därför fotnoter, summary, käll- och litteraturförteckning m.m. Den är lättläst för att vara en doktorsavhandling, intressant, trevligt utformad och fint illustrerad.

Uppgifterna är hämtade ur bibliotekstjänst.
TACK Lena ! red

P R E S S M E D D E L A N D E

1992 års CEYLON WALLINSTIPENDIER

utdelas i år för sista gången och går till *ULLA CARIN LIBERT*, Uppsala-specialist på den wallinska låttraditionen från Roslagen och till *OLOV JOHANSSON*, Uppsala världsmästaren på nyckelharpa, vilkens främsta inspirationskällor är låtar efter August Bohlin, Curt och Ivar Tallroth samt Eric Sahlström.

Stipendiet består av en penningssumma och en akvarell av konstnären *HENRY WALLIN* och kommer att delas ut i samband med *NYCKELHARPSTÄMMAN Österbybruk* söndagen *DEN 14 JUNI*. Samtidigt kommer nyckelharpspelaren *ULFKLASSEN*, Järfälla att tilldelas ett hederspris för sitt dokumentationsarbete kring familjen Wallins låttradition.

Ceylon Wallinstipendiet, med medel ur Albin, Matilda och Ceylon Wallins minnesfond, utdelas i år för åttonde och sista gången till framstående representanter för den norduppländska folkmusiken. Sammanlagt har tio stipendier utdelats till lika många kvinnor som män.

Tanken med stipendiet var att på nytt - i Bror Hjorths anda - uppmärksamma den uppländska folkmusiken och stimulera och inspirera till ett självständigt, personligt och konstnärligt utövande av musiken. Representanter för alla mer namnkunniga låttraditioner har premierats dvs. Viksta-Lasses, Eric Sahlströms, August Bohlins, familjen Tallroths och familjen Wallins.

Ett påtagligt resultat av belöningarnas stimulerande effekt är att flera av stipendiaterna har fördjupat sina forskningar kring tex Wallin traditionen, en dokumentation som kommer att publiceras i bokform under det närmaste året.

Ytterligare upplysningar: Birgitta Wallin 040/97 81 97 eller 00945/97 861 933.
Hasse Gille 0295/20835.

Ulla Carin Libert och Olov Johansson, Uppsala
foto Bo Libert

.....

Angående omslagsbilden:
EN MIXTURHARPA - DEN FELANDE LÄNKEN.

När Jan Ling för sin doktorsavhandling lade upp en typologi, (som blev normgivande och som accepterades även av spelmännen) gav han av vissa skäl inte mixturharpa ett "eget namn" utan kallade den enkelharpa med mixtursträng. I utvecklad form erbjuder mixturharpan andra möjligheter än enkelharpan som har löv för endast en sträng. Dessutom tycks den ha varit föregångaren till silverbasharpan, som senare vidareutvecklades av Mats Wesslén. Enligt uppgifter kom de första tvåradiga harporna under 1700-talets senare del, men enkel- och mixturharpor var i bruk långt senare.

Om detta berättas i den bok som hör till till kassetbandet "Nyckelharpan nu och då". Den är skkriven av Jan Ling, Gunnar Ahlbäck samt Gunnar Fredelius. Den som vill tränga djupare i ämnet kan också ta del av Sumlen årsbok 1990 där Ahlbäck och Fredelius skrivit uppsatsen "Nyckelharpan i nytt ljus". Gunnar Fredelius har lovat återkomma i Nyckelposten och berätta om äldre nyckelharpor.

Om hur midsommardansen i Leufsta bruk kunde gå till

skriver Sigrid Nordlund i

"En sommardag"

Tystnat har de dova hammarslagen,
Rasslet i från smedjor och från härd,
Hammarn vilar på midsommardagen,
Litet helgdagsro är smeden värd.

Ren på avstånd höres folket hurra,
Tåget växer, där det framåt drar,
Hattar svängas, nyckelharpor surra,
"Glada festen" nu sin början tar.

Spelmansplatsen är på höga stolar,
Takten säkert stampas med all makt,
Snart kring bryggorna av ljusa kjolar,
Som en krans det står vid polskans takt.

I från huvudet halkar ned schaletten,
Flickan dansar glödande och varm,
Kavaljeren torkar av sig svetten,
Titt och ofta med sin ena arm.

Bruket herrar tränga in bland leden,
Små mamseller trängas längesen,
Runt omkring var stadig arm av smeden,
Som i dag har skurat sig så ren.

Längre bort, där bänkar stå och bräden,
Fyllda stånkan runt kring bordet går,
Stora ölfat ligga mellan träden,
Det är excellensen som består.

Här de äldre smederna sig samla,
Som så småningom ur dansen gått,
Och här sitta ock de böjda gamla,
De som över sjuttitalet nått.

Men nu öppnas herrgårdens gallergrindar,
Mitt i talet görs det genast halt,
Ty uti allén av gamla lindar,
Skrider långsamt fram en hög gestalt.

"Exellensen"! går ett sorl bland hopen,
Alla hattar strykas genast av,
Och sordin det läggs på fröjderopen,
Där han kommer, stödd emot sin stav.

Ståtlig är han än i ålderns dagar -
Bildskön säges det, han var som ung -
För sitt folk han ensam skriver lagar,
Och på sina bruk han är en kung.

Mellan hälsande och böjda leder,
Fram han vandrar till de gamles bord,
Skakar hand med sina mästersmeder,
Säger gubbarna ett vänligt ord.

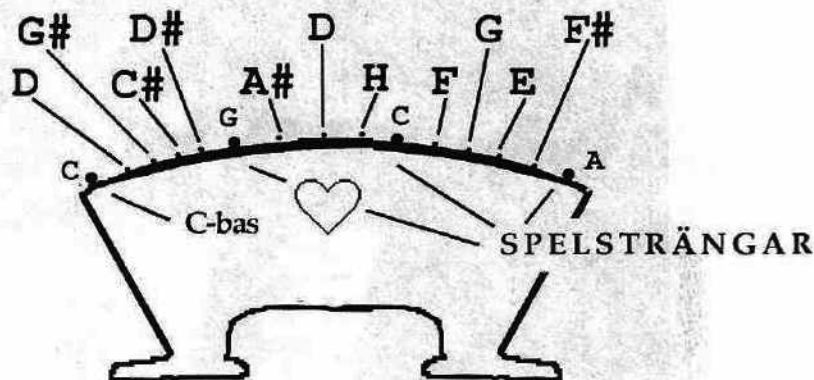
Dansen fortgår länge in på natten,
Och allt halare blir bryggans golv,
Över bruket ljuda muntra skratten,
När vi resa litet efter tolv.

Text och bild från
nyckelharputställningen i
Lövsta bruk.
Foto: Ann-Mari

STRÄNGTIPS

Här kan Du äntligen få lösningen på hur man stämmer resonanssträngarna riktigt. Dessutom få reda på vilken typ och fabrikat av res.sträng Du skall använda. Denna stämning bygger på principen att 2 intilliggande res.strängar **MÅSTE** vara stämnda ifrån varandra i ett heltonssteg eller mer. Detta för att ej "stjåla ton från grannen". Typ och fabrikat på resonanssträngarna har noggrant utprovats.

Tipsat har : Gösta Sandström och Bertil Persson och Sven Nordin.

Spunna resonanssträngar:

G# - D# = "D' Adario"

(Bronssomspunna)

G# = PB 0,022"

A-C# = PB 0,021"

D,D# = PB 0,020"

Ospunna resonanssträngar:

E = PL 0,013"

F,F# = PL 0,014"

G = PL 0,016"

LYSSNAT PÅ

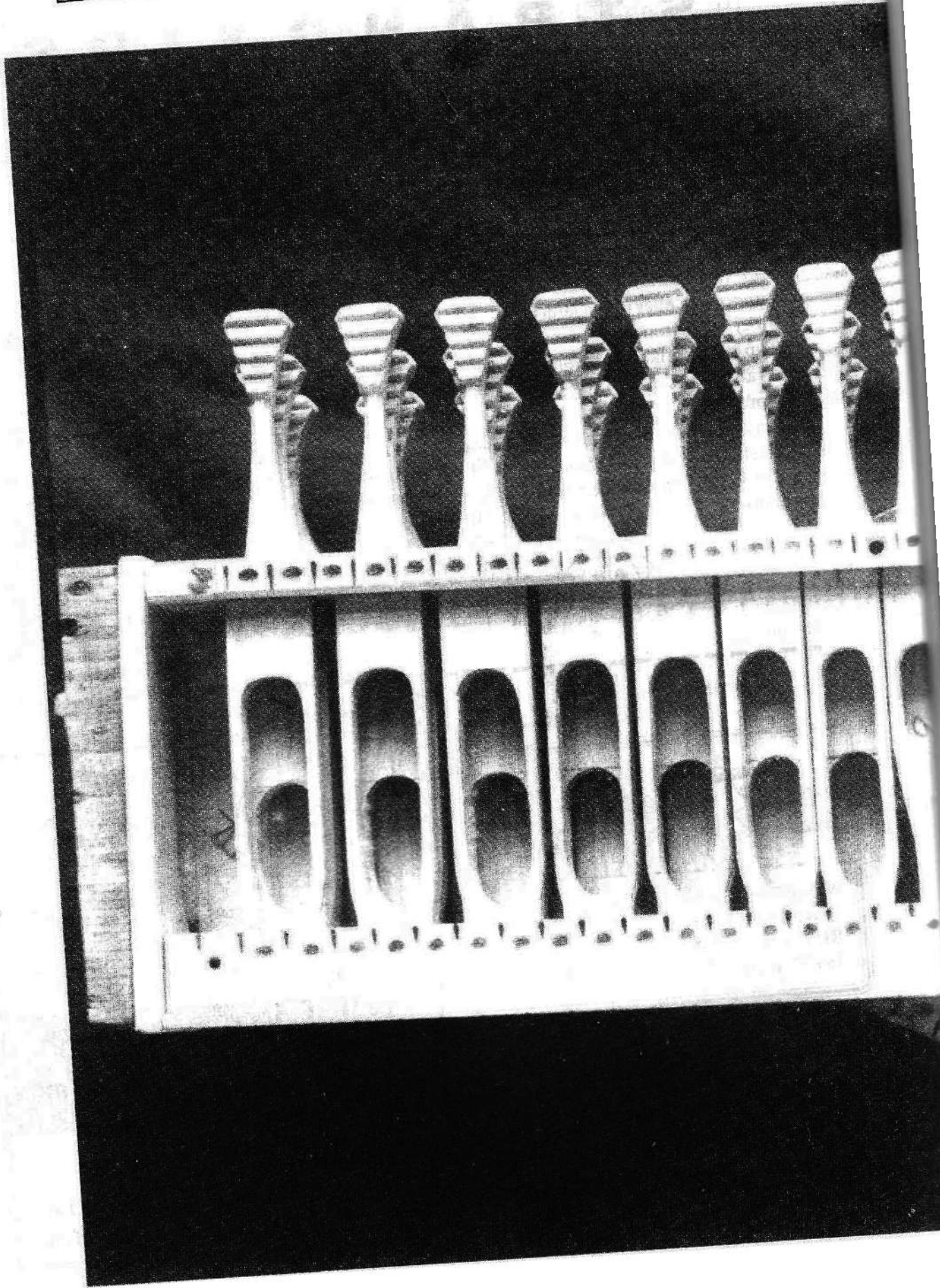
Namn och adress:
Sture Möllerman
Riddargatan 17A
183 30 Täby

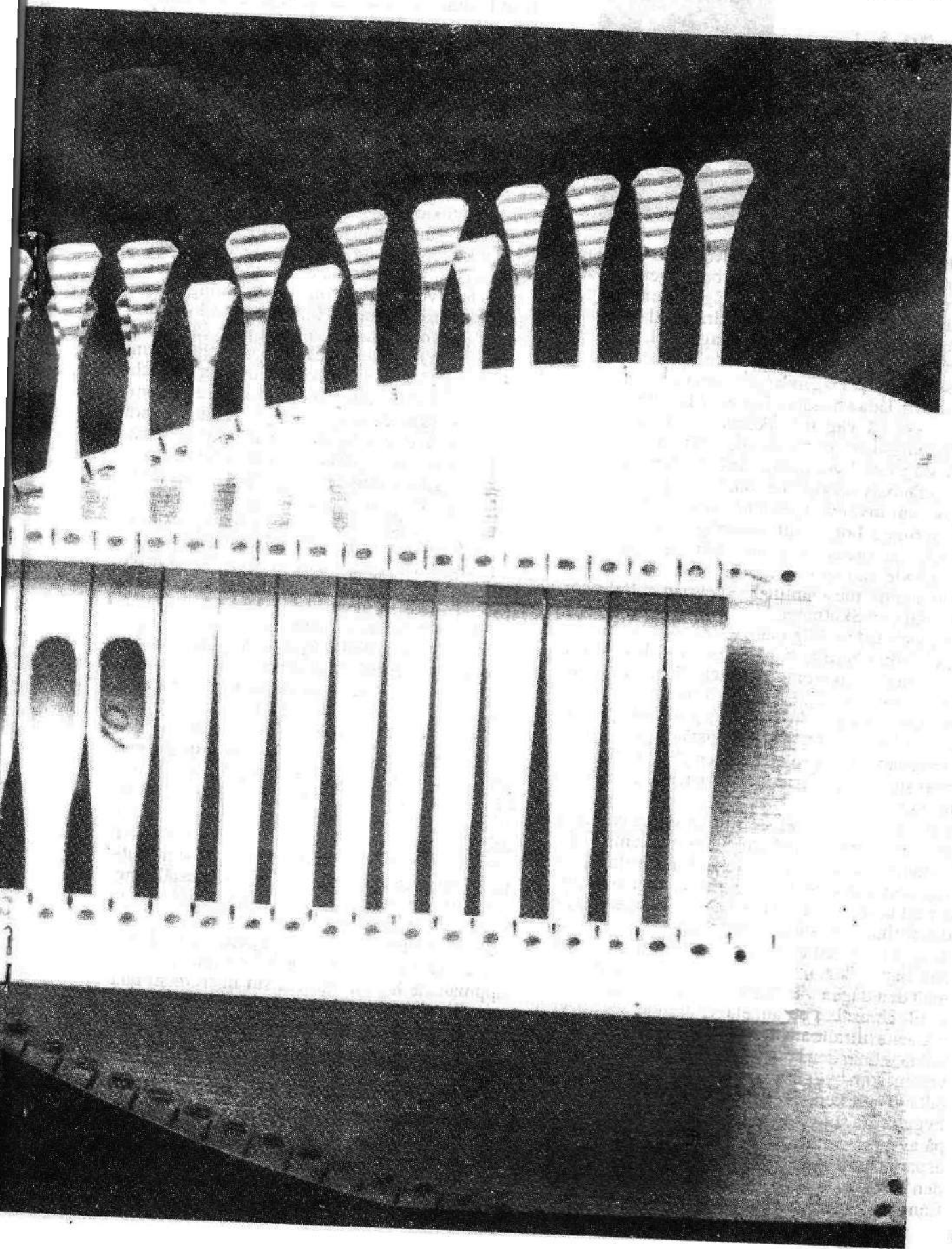
Tel: 08-768 13 66

Till Sture Möllerman kan Du sända Din senaste "LP" för recension. Det blir ju lite reklam på köpet.

red

70-åring

Mats i Bandarbo

av E. G. HÄGG

Mitt första minne av Mats Berlin, eller som han vanligen kallas Mats i Bandarbo, ligger nära 40 år tillbaka i tiden. Våra hem låg på omkring en halv mils avstånd från varandra skilda genom skog och ängsmarker. En lördagskväll, troligen 1908 eller 1909, såg jag en ung, spänstig man i rask takt närma sig mitt hem med en i mitt tycke underlig låda i handen. Det var Mats Bandarbo, som var på väg till Åkerby för att spela på bjudningsdans, som ville titta in till oss och vila ett slag och byta några tankar. Vårt hem låg ungefär halvvägs dit han skulle och på den tiden fick man använda apostlahästarna. Cykeln hade visserligen börjat sitt segertåg, men ännu ej blivit var mans egendom. När han gått igen omtalade min mor att det var Mats i Bandarbo, den tidens mest anlitade spelman i Bälinge, Junkil och Skuttunge.

Det var med verklig glädje Mats gick in för sitt spel. Föga brydde han sig om vad han fick i betalning. Han kunde gå långa vägar och spela en hel natt för någon futtig krona om det knep, och ungdomen hade lika roligt på den tiden som nu. Vid de två första spelmanstävlingarna som anordnades i Uppsala 1909 och 1912 sågs Mats med sin Nyckelharpa och han erhöll även pris för sitt spel.

Det var med mycket stort intresse jag en dag i juli tillsammans med två andra medlemmar ur förbundet äntrade uppför backen på den lilla väg, som leder från Gullöglavägen till Bandarbo för att besöka Mats. Han fyllde nämligen 70 år och förbundet ville genom oss göra sin uppvaktning. Vi kom emellertid en dag för tidigt. Först påföljande dag, den 14 juli, var hans stora dag, men den dagen var Mats tvingad att resa in till Uppsala i ett angeläget ärende, varför vi tog detta tillfälle att besöka honom. Om odlarens möda vittnar den långa stenvuren i backen intill vreten, som byggts av stenar som tagits från den odlade marken. Den med uthusen sammanbyggda grå stugan med portluder avtecknade sig på avstånd och de av Mats förälder planterade asparna inuti stugan lät höra sina löv prasslade i den ljumma kvällen. Vi träffade Mats på väg från dikeslagning uppe i vreten och när vi gratu-

lerat honom började han berätta. Hans farfarsfar, som var dalmas, var den förste som röjde mark här. Mats är alltså den fjärde generationen och den sista. Han och hans hustru, som dog i våras, har inga barn. Hustruns död tog Mats hårt. Nyckelharpan läste han in och har inte spelat på den sedan dess. Dock var det en kry sjuttioåring vi talade med, även om han hade åldrats en del och gången ej var så spänstig som förr. Han bjöd oss in i stugan. Köket blänkte av blankpolerade kopparbunkar och kastruller och väggarna pryddes av en mängd tennsaker. Riktiga rariteter för en antikvitetsamlare. "Jag har slutat att spela", sade Mats, "men förr brukade jag åtminstone spela hos von Engeström på Kipplingebergs gods på midsommrarna, men nu gör jag inte det heller". En orgel, som han köpt på en auktion, stod i ett hörn och den brukade han spela på i sin ensamhet. Han spelade även på den för oss och när vi lyssnat en stund och pratat med honom gjorde vi oss beredda att ta farväl. Vi förstod vad Mats kände och ville inte be honom ta fram nyckelharpan och spela för oss, men det var som om Mats gissat våra tankar och gick efter den. "Den här är minst 105 år", sade han. "Det är klockare Njurlund i Skuttunge, som gjort den och si det var en riktig harpolekare". Så började han föra stråken över strängarna och fingrade på knavarna och den ena polskan efter den andra smög sig ur instrumentet. Det mesta var låtar efter Gås-Anders och Spelmans-Jan i Skuttunge, men även Björklund i Björklinge fanns med i repertoaren. "Har du hört den här — och den här —", kommenterade han ideligen sitt spel och obestriddligen hade han ett rikt urval av uppländska låtar i sitt huvud och något fel på minnet tycktes det då icke vara. Det syntes att det var gamla minnen, som dök upp för Mats där han satt i kvällsskymningen med sin harpa, som fått stå undangömd, och han njöt av att få spela. Han drömde sig hän till svunna dagar och fingrarna faktiskt flög över knavarna sällsynt för en sjuttio-åring. men vi kunde göra oss en föreställning om hurudan Mats var i unga dagar, när han var i sitt esse på bjudningsdanser och kalas. Tårarna syntes i den gamles ögon, när vi skulle till att gå och han skulle bli ensam igen. Vi uppmanade honom att låta sitt instrument tala igen. Den skulle bli honom till ett sällskap och den hade mycket att berätta om flydda dagar till glädje för honom själv och det uppväxande släktet. Där den stora stenvuren avdelas av två stora stenblock som grindstolpar, tog vi avsked av den ensamme mannen och kände, att vi skakade hand med en spelman av det äkta gamla spelmanssläktet i Uppland.

Artikeln hittad i redaktionens gömmor härstammar troligen från någon gammalt nummer av "Spelmannen".

Rapport från Danmark

Hammerhavnen 17.6.1992

LITE PLOCK UR "DANSK FOLKEMUSIK tidsskrift for folkekultur og folkemusikere".

I Jylland finns en "folkeinstrumentmager", KAJ KOK och om honom berättas i tidskriften, att han som 7-årig fick en fiol och började få undervisning. Som det ofta går, slutade han när andra intressen kom till under skoltiden.

Kaj Kok himself med én af sine egne sækkepiber. Og udover selv at lave sækkepiber, ombygger Kaj Kok også svenske Leif Erikson-sækkepiber til den nye 8 mm konisk borede spillepipe.

1976 undervisade Kaj Kok i orgelspel på fritiden och här mötte han en gammal spelman, Martin Mortensen från Skjern. Mortensen är känd i Danmark bl.a. för att ha handskrivit många av de första noterna till "358 Danske Folke-melodier". Kaj Kok tog fram sin gamla fiol igen, men den var inte så bra, så han tog itu den och reparerade den. Efter det byggde han sin första fiol - den fick namnet "Rödspättan", för den var väldigt rödprickig. Den tillverkade Kaj av en gammal trädgårdsbänk!

Men en sommardag 1986 i Jönköping såg Kaj Kok en nyckelharpa, han fick ritningar med hem till Holstebro och byggde strax efter sin första harpa. Det var en kromatisk harpa, men Kaj ville tillbaka till gammelharporna med bara en spelsträng och just nu håller han på med en kopia av Moraharpan. Tillfogas skall att Kaj Kok också bygger både säckpipor och vevliror.

HERLUF DONSLUND från Højby i Danmark har just utgivit en notsamling med titeln "Melodier for violin og nøgleharpe". Det är en samling av hans egna melodier, komponerade i tiden från 1983 till 1990. Häftet innehåller 10 melodier med både första och andrastämmor och 3 av melodierna är skrivna speciellt för nyckelharpa, bl.a. "Schottis til Harpen", komponerad till danska nyckelharpspelare 1990. Noterna är handskrivna och mycket tydliga och lättlästa.

Till sist: lördagen den 15 augusti har Bornholms Folkemusiklaug Minifestival i Ryllingemoderen i Almindingen Är Ni på Bornholm då: hjärtligt välkomna.

Hälsningar Irene Tuvevson,
Bornholm tel.00945-56-480476

Du käre läsare får gärna skriva vad som händer i Dina trakter! Redaktionen efterlyser fortfarande rapportörer från olika delar av Sverige och utlandet. Fatta pennan och skriiiiiiv! red

Utsikt från en marknadsvagn vid Bollnästorget på Skansen.

av
**Ann-Mari
Liliegren Nordin**

Ja, så blev det dags för Nyckelharpan och Folkmusikens dagar på Skansen. Detta hände den 27 och 28 juni 1992:

Program dag 1:

- 11-17.00 Nyckelharputställning i Folkets hus.
- 11-12.15 Gruppspel i gårdarna.
- 13-13.50 Allspel från Sollidens scen, programledare Bosse Larsson. (Fastnade i skärgården, kunde inte komma).
- 14-16.00 VM-uppspel på nyckelharpa från scenen vid Tingsvallen.
- 16-16.20 Enskedefröjden uppvisningsdansade till tonerna av Söderort spelmanslag på Bollnästorget.
- 16.30-17.30 Sävardraaget spelade upp till allmän gammeldans på Bollnästorget.
- 18.00- Trollrike spelmän spelade i Seglora kyrka.
- 19.00- Dans.

Program dag 2 :

- 11-17.00 Nyckelharputställning i Folkets hus.
- 11-12.15 Gruppspel i gårdarna.
- 13- VM utdelning av priser på Sollidens scen.
- 16-16.20 Sollentuna danslag uppvisningsdansade till tonerna av Margaretha och spelmännen.
- 16.30-17.30 Sävardraaget spelade upp till allmän gammeldans på Bollnästorget.
- 18.00- Täby spelmanslag spelade i Seglora kyrka.
- 19-19.30 Uppvisning.

(Ur programupplysningen: "Fröken Skansen").

VM i Nyckelharpa.

Eric Sahlström framstod till sin död 1986 som nyckelharpanns okrönte kung och mästerspelman. Man kallade honom världsmästare. Tack vare hans insatser som spelman och nyckelharpbyggare, inspiratör och informatör har instrumentet räddats åt eftervärlden. I dag lever det ett blomstrande liv. Man kan med fog tala om en nyckelharprörelse. Inom rörelsen har nya spelmän börjat framträda, som alltmer framstår som mästarvärdiga. Alla rörelser behöver sina föredömen ... och ideal, som kan glädja, inspi-

rera och åstadkomma ett breddat och fördjupat intresse. Därför anordnades VM i Nyckelharpa i samband med Folkmusikhelgen på Skansen i Stockholm den 27-28 juni 1992. 1991 ägde motsvarande tävling rum i Österbybruk. Evenemanget ägde således rum lördag den 27 på Tingsvallen med början kl 14. Man tävlade på gammelharpa och kromatisk nyckelharpa. En mästare utsågs i varje klass. Publiken fick rösta om sin favorit.

Juryn bestod av: Sigurd Sahlström, Falun, Curt Tallroth, Harbonäs och Gunnar Ahlbäck, Österbybruk (sekreterare).

(Refererat och saxat ur programbladet till VM-spelet).

Klassen för gammelharpor vanns av **Hasse Gille**, Österbybruk.

Klassen för kromatisk nyckelharpa vanns av **Peter Puma Hedlund**, Täby.

Publikens favorit blev **Anders Mattsson**, Örbyhus.

Som sagt, från min utsikt i marknadsvagnen som Föreningen Nyckelharpan fick sig tilldelad för försäljning och information, såg jag många spelmän komma med sina nyckelharpor, fioler och dragspel. Många hade klätt sig i folkdräkt dagen till ära.

-I vimlet skymtade jag eller talade med Tore Sander, Curt Jinder Leif Alpsjö, några spelmän från Uddevalla, Sven-Olov Sundell, Styrbjörn Bergelt, Lena och Ingvar Jörpeland, Peter Berg, Anders Nordfors, Hasse Gille, Lena Höög, Ragnar Berglund, Sture Möllerman, Gunnar Fredelius, systrarna Ulla Brandt och Kierstin Enström, Bertil Persson.

-Spelgrupperna samlades i gårdarna; Älvrosgården för Täby spelmansgille, Bollnässtugan för Stockholms spelmansgille, Delsbogården för Föreningen Nyckelharpan.

-Vad kostar en nyckelharpa? Är det lätt att spela på den? Var kan man köpa en? Frågor att svara på när jag stod där i marknadsvagnen.

-Solen sken från en klarblå himmel och det var mycket folk på Skansen. Alla bar folkligt dräktskick dvs var sommarlätt och sportigt fritidsklädda. Familjerna med sina barn, turister från Tyskland, Österrike, Finland, Norge, Holland, Frankrike, Kina och Japan. På knagglig engelska försökte jag svara på frågorna om benämningar och spelsätt på nyckelharpan.

-Skansentåget tuffade tutande förbi och stannade upp mitt på torget, de många vagnarna var fyllda av glada barn och roade föräldrar.

-Dricksvattenledningen bredvid marknadsvagnen frekventerades flitigt under dagen.

-Måsar, tärnor, skator, kråkor och kajor flög omkring och väsnades, deras oväsen blandades med ljudet från allspelet på Sollidens scen som just hade börjat.

-Klockan närmade sig fram emot två, allspelet var slut. Publiken och spelmännen gick bort mot Tingsvallen där VM skulle gå av stapeln.

-Även skjuts med häst och vagn kunde man roa sig med. Hästen knogade ihärdigt med sin vagn varv efter varv, över torget, förbi fågeldammen och kyrkan, genom parken vid Skogaholms herrgård.

-Spelmän i marknadsvagnen med fiolbygge stod och spelade på några provfioler, det lät litet falskt och ovant.

-Efter dryga timmen hördes applåder bortifrån Tingsvallen. "Månne vem blev världsmästare?"

-Törsten var stor, vattenkran "gick varm".

-Ett glatt par kom fram och frågade vad som är skillnaden mellan gammelharpor och kromatiska harpor. Varpå en förklaring följde med eloge till Eric Sahlström som utvecklat kromat-harpan så att den passar i alla sammanhang, såväl i klassisk- som folkmusikstil.

-Det hördes applåder igen. Ännu en världsmästare hade blivit till?

-Enskedefröjdens danslag ställde upp med 8 par i uppvisningsdans på Bollnästorgets dansbana. De dansade till tonerna från Söderorts spelmannslag, en underavdelning till Stockholms spelmannsgille.

-Spelar du också? Ja, på den här skivan. Östnora folkton! Ett fint par tittade på CD-skivan och sa att de hade fått höra mycket musik, de hade varit där hela dagen.

-Har ni inga muggar här? Det var förfärligt besvärligt! Två törstiga och varma nyckelharpspelmän frågade under tiden som de försökte både trycka på vattenknappen och hålla munnen under kranen. Den sprutade vatten vittomkring när den trycktes ner.

-Vad kostar en nyckelharpa? Ett ungt par i folkdräkt frågade. 9000:- proffsigt byggd, 2-3000:- annars. Vi får spara litet till, blev kommentaren.

-Allmän dans började sedan på dansbanan. Sävardraaget från Umeå spelade upp. Laget bestod av 17 spelmän, vad jag kunde se. De spelade mjukt och fint, med luft och lyft. Deras specialitet är västerbottenslåtar, har det sagts mig. Instrumenteringen var, fiol, dragspel, bas, nyckelharpa och gitarr.

Dag 2.

Solen lyste då också men man kunde se molntussar toma upp sig vid horisonten.

-Två påfåglar med sina långa, färggranna fjädrar kom majestätiskt skridande fram över grusplanen mitt bland alla skansenbesökarna.

-Man borde ha tagit 10 öre muggen av alla törstiga vattendrickare. Pengarna skulle gått oavkortat till Eric Sahlströms minnesfond. Vilken summa! Tankarna tänkte jag där i marknadsvagnen bredvid vattenledningen.

-Två ponnyhästar kom ihärdigt travande förbi dragande på en liten vagn fullastad med barn. Under den där turen hade de med sig en fiolspelman som spelade välkända barnvisor för dem.

-Vad är det här för ett instrument? Frågan kom från en japansk man som pekade på omslaget till utgåvan av boken med kassett, *Nyckelharpan förr och nu*. En gammelharpa, blev då svaret.

-En liten flicka med guldljust hår och röd klänning kom springande förbi, hon höll en hjärtformad plastballong högt med handen.

-En äldre gentleman kom fram och visade en tecknad bild på en stor ek. Bilden är hämtad ur DN häromdagen upplyste han mig om. Eken skall finnas här på Bollnästorget. Var kunde man se den? Kanske borta vid kaffeserveringen, fick han till svar. Mannen gick åt det anvisade hållet. Nickade sedan igenkännande tillbaka.

-Eric Sahlströms kända låtar hördes från marknadsvagnen mittemot. Det var sonen Sigurd Sahlström som med bravur klarade av de finstämda melodierna. En spelman representerade Eric Sahlströms minnesfond med information och försäljning i marknadsvagnen.

-En äldre kvinna kom fram och började sjunga med i Stadsbudsvisan som just spelades av Sven Nordin på munspel och Björn Kallstenius på durspel. Damen upplyste sedan om att det fanns 2 dragspel hemma och att hon sjöng med i kyrkokören. -Det var mycket musik hemma förr i tiden.

-Klockan närmade sig 16 och det blev dags för dansuppvisning av Sollentuna folkdanslag. Margaretha och spelmännen, som tillhör Stockholms spelmannsgille, spelade till dansen. Danslaget visade bl a upp hur man dansade en riktig uppländsk bondpolska. Roligt att se, för det är ju inte så ofta det förekommer.

-16.30 tog gammeldansen vid. Det var Gösta Sandström och hans glada spelmanskamrater från Täby som ställde upp då Sävardraaget tydligen inte fanns på plats. Den första dansen blev Kärleksvalsen efter Eric Sahlström. Den valsen som jag tycker så mycket om, vilken lycka!

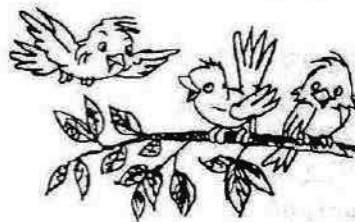
-Så blev det redovisningsdags till minnesfonden. Summa summerom: 600 kronor och 70 öre = 10% på sålt material + skänkta bidrag.

-Med blandade känslor packade vi sedan ihop våra saker och stängde marknadsvagnen, Sven Nordin, Bertil Svensk och jag själv, efter två dagars arbete och upplevelser under Nyckelharpan dag på Skansen.

-Väl mött nästa år!

Ann-Mari

SKANSEN 1992

Bilderna hämtade ur Skansens programblad

Boken om Eric Sahlström

Boken om *Eric Sahlström* kommer ut i samband med avtäckandet av Eric Sahlströmstatyn. Som Ni säkert redan känner till så kommer statyn att placeras i Tegelsmora, vid hembygdsgården. Avtäckelsen kommer att ske den 23:e augusti. (Se program på nästa sida i **Nyckelposten**).

Författare :

Gunnar Ahlbäck
Gunnar Fredelius
Esbjörn Hogmark
Jan Ling
John Ohlsson
Sigbritt Sahlström
Sigurd Sahlström
Sonja Sahlström
Sture och Greta-Stina Sahlström
Gösta Sandström

Boken är resultatet av 1 års arbete. Författarskaran garanterar hög klass på innehållet. Bokens syfte är att de som stod Eric nära skulle få möjlighet att berätta om honom. Vi får veta mycket om honom som person och spelman. Boken har rikligt med fotografier, ej tidigare publicerade.

Titel: "Eric Sahlström"

Sidantal: 175

Format: 170 x 210 mm

Upplaga: 1000 ex.

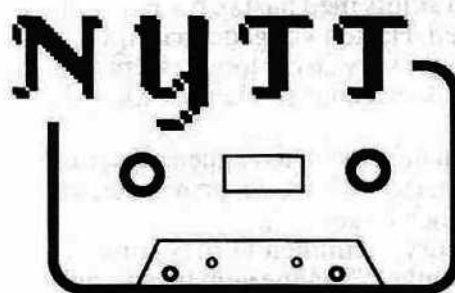
Boken är inbunden

Utgivare: Eric Sahlströms minnesfond

Pris: C:a 250:-

ISBN 91-630-1185-9

Boken kan köpas (eft 23:e aug) genom Eric Sahlströms minnesfond
c/o Gunnar Ahlbäck
Morkarla 1234
740 63 Österbybruk

Redaktionen har fått nys om 3 nya fonogramutgåvor:

Dalalåtar på Nyckelharpa med
Ovansiljans Nyckelharpor
Tunabygdens Nyckelharpor
Nyckelharporna Falun
Väsmansbygdens Nyckelharpgille
Säljs av: Nyckelharporna Falun
P G 429 28 38 - 2 80:-, nothäfte 10:-.

Det var en gång med Botvidetrion.
Botvidetrion består av Björ och Katarina
Björn på silverbasharpa och Lars-Åke
Lindgren på cittra.
Björns tel nr: 0498-910 08

Silverbasharpa anno 1992 med
Lena och Ingvar Jörpeland på silverbasharpa.
Ingvars tel nr: 08-754 36 62

Utförlig recension kommer i nästa nummer av

Nyckelposten .

FOLKMUSIKKATALOGEN 1992

har utkommit.

138 sidor med artister, pedagoger, instrumentmakare, arrangörer, festivaler/stämmor, utbildning/kurser, fonder/stipendier, läns museer, arkiv/museer/bibliotek, länsmusik, förmedling/förteckning, spelmansförbund, Ungdomsringen, organisation/institution, media, produkter.

FOLKMUSIKKATALOGEN 1992 kan beställas från:

Riksföreningen för Folkmusik och Dans
c/o Sören Nilsson
Högås-Sund 10
451 96 Uddevalla
tel: 0522 - 44 212

Den 23:e Augusti kommer avtäckning av Eric Sahlströms minnesstaty att ske. Detta sker vid Tegelsmora kyrka och vid hembygdsgården. Programmet är enligt följande:

- Kl 10.30 Kransnedläggning vid gravnen.
 Kl 11.00 Gudstjänst med spelmän.
 Högtidstal av bl a Jan Ling.
 Kl 12.30 Invigning och avtäckning av statyn.
 Kl 18.00 Konsert med Norra Upplands kammarorkester med berömd nyckelharpsolist.

Under dagen börjar försäljningen av Eric Sahlströms minnesbok.

Svea fonogram

Folkmusik och andra inspelningar
 Mest dokumentärt material

Kassetter med häften utgivna av:

Arkivet för ljud och bild Svenskt visarkiv Musihuseet

SVMC 1:1-2 Svenska emigrantöden i USA. Sven Jerrings reportageresa 1937 och Delawarefirandet 1938. 2 kassetter Häfte 16 s., illustrerat, text av Ulf Beijbom (svenska/engelska). 1988.

SVMC 2 Polskan i Norden. Traditionsinspelningar från Sverige, Norge, Danmark och Finland. Kassett 60 min. med 40 låtar på olika instrument. Häfte 56 s., illustrerat, text av Bo Nyberg (svenska/engelska). 1989.

SVMC 3 Skämtvisor från fem sekel. Kassett 60 min. med 22 visor. Häfte 120 s., inledning av Eva Danielsson och Märta Ramsten (svenska och engelska) samt alla melodierna och vistexterna (svenska). 1989.

[SVMC 4]EUR 4477 Europas musikhistoria. Folkmusiken. 2 kassetter Studiehundledning till Jan Lings bok Europas musikhistoria. Folkmusiken (1989). Produktion: Brevskolan och Tal & Punkt, 1990.

SVMC 5 Nyckelharpan nu och då. Kassett 70 min. med 34 låtar på tolv olika nyckelharptyper. Häfte 84 s., illustrerat, text av Jan Ling samt Gunnar Ahlbäck & Gunnar Fredelius. 1991.

- SVMC 1:1-2** Svenska emigrantöden i USA130 kr
SVMC 2 Polskan i Norden90 kr
SVMC 3 Skämtvisor från fem sekel90 kr
SVMC 4 Europas musikhistoria. Folkmusiken130 kr
SVMC 5 Nyckelharpan nu och då90 kr

Moms är inräknad i ovanstående priser.

Expeditionsavgift 15 kr tillkommer på fakturan.

Beställningen skickas till:

Svea fonogram c/o Musikmuseet Box 16326
 103 26 STOCKHOLM

Kurser i Sörmland

5/9 UNGDOMSKURS I SPARREHOLM

Kursen för dig som är ungdom eller tycker att du borde vara det. Under dagen får du lära dig låtar och på kvällen bevisar vi Sparreholmsträffen där du kan få möjlighet att spela till dans. Kostnad 150kr, 50kr rabatt för medlemmar. Anmälan senast 25/8 till Robert Persson eller Håkan Frykmo.

7/11 LÅTKOMP BONNSEKUND och SPELMANSSTÄMMA. Med förra årets lyckade kurs i bagaget får vi denna gång ta del av bl.a. John Hammarberg och Sören Olssons kompstil. Plats- Sparreholm. Kostnad- Ugdöm 20 år 250 kr. Vuxna 300kr. 50kr rabatt för medlemmar. Senaste anmälningsdag 13/10 till Håkan Frykmo eller Robert Persson.

Upplysningar och anmälan

Robert Persson tel. 08-94 64 90 Boforsgatan 23123 56 Farsta

Håkan Frykmo tel 08-724 30 65 Korintvägen 4 123 46 Farsta

Dessutom räknar vi med att ha en viskurs i februari och låt. vis och dansläger sommaren 93.

SONJA OCH LENNART BÖRNFORS
 Ö Fäladsv 33, 224 60 Lund
 Tfn 046-11 20 41

1992-06-29
 Till Nyckelposten

Härmed som gåva ett häfte med Wilhelm Gunskärs låtar som vi sammanställt. Vi vill så gärna att så många som möjligt ska lära känna Willes fina låtar. Kunde inte Nyckelposten berätta om honom? Här nedanför ett utkast. (För att inte vår avsikt ska missförstås vill vi framhålla, att vi inte har något som helst kommersiellt intresse i häftet.)

Med vänliga hälsningar
 Sonja och Lennart Börnfors

WILHELM GUNSKÄR
 nyckelharpspelman i Lomma

Wilhelm Gunskär var född 1911 på Gunön i Asarums församling i Blekinge. Till yrket var Wille tobakshandlare, men fritidsintresset var folkmusik. Under många år var fiol hans huvudinstrument, men sedan tog nyckelharpan över. Det började med att Eric Sahlström byggde en nyckelharpa åt honom. Något behövde justeras efteråt, och Wille gjorde ändringen själv. Han plockade isär harpan, satte ihop den igen och byggde sedan en egen harpa i en något annorlunda utformning. Detta var 1968. Det blev fler och fler harpor och allt som allt ett fyrtiotal. (Nyckelposten 1-92 har på sidan 7 en bild av holländaren Paul Bulatoff med en Gunskär-harpa.)

Omsorgsfullt valde Wille ut trät, knackade i det och hörde efter att klangen var den rätta, bearbetade trät omsorgsfullt och var noga med lackeringen - han gjorde ett tiotal strykningar med en lackblandning som var hans egen.

Han samlade nyckelharpspelande vänner omkring sig i hemmet i Lomma (strax norr om Malmö). Där spelade man bl a låtar som Wille själv skrivit. Nu finns inte Wille längre, han dog 1986, men hans låtar för nyckelharpa och fiol (ett femtiotal drygt) finns samlade i ett häfte som nyligen utkommit. Det kan beställas från Skånes Spelmansförbund, c/o Leif Rosén, Boarp 5421, 262 07 Hjärnarp, tfn 0431-55175.

F Ö R O R D (ur häftet)

År 1983 samlade vi Wille Gunskärs låtar i ett häfte. Det blev 35 låtar - de flesta tänkta för nyckelharpa men några för fiol och träskofiol. Vårt syfte med häftet var att låta andra få dela vår glädje över Willes fina låtar.

De flesta av låtarna var som sagt avsedda för nyckelharpa. Wille byggde själv harpor, sålde dem för vänskapspris och samlade sedan en liten harpospelande skara i hans och Herthas hem på Prästbergavägen i Lomma. Det var för dessa spelkvällar som Wille

skrev flera av sina låtar.

År 1986, efter några års ohälsa, avled Wille Gunskär i en ålder av 75 år, sörjdoch saknad av Hertha och spelvännerna. Bland hans efterlämnade papper fanns bl a en mängd noter, som

Hertha hade vänligheten överlämna till oss. Vid genomgång av noterna fann vi i det omfattande materialet ett tjugotal låtar som Wille skrivit för fiol. Vi samlade fiollåtarna i ett andra häfte, som vi gav ut 1987. De flesta av fiollåtarna är komponerade på 1940-talet och ligger alltså tidsmässigt före nyckelharplåtarna i första häftet.

De båda låthäftena har tagit slut, och vi har därför nu tryckt en ny upplaga. Vi har då sammanfört de båda låthäftena till en gemensam volym (utan att ändra sidnumren i andra häftet). Upplagan har överlämnats till Skånes Spelmansförbund.

Ett varmt tack till Hertha Gunskär för hennes vänlighet att låta oss ge ut även denna samlingsvolym av Willes låtar!

Lund i maj 1992.
 Sonja och Lennart Börnfors

C-durspolska

Polska för nyckelharpa
av S W Guskär

Musical score for 'C-durspolska' in C major, 3/4 time. The score consists of four staves of music. The first staff begins with a treble clef and a 3/4 time signature. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with some beamed pairs. The second and third staves continue the melody. The fourth staff concludes with two measures marked with Roman numerals I and II, indicating first and second endings.

En aftonsång

Melodi för nyckelharpa
av S W Guskär

Musical score for 'En aftonsång' in C major, 3/4 time. The score consists of four staves of music. The first staff begins with a treble clef and a 3/4 time signature. The melody is characterized by a mix of eighth and sixteenth notes. The second and third staves continue the melody. The fourth staff concludes with two measures marked with Roman numerals I and II, indicating first and second endings.

Utgivare: Sonja & Lennart Börnfors. Lund
 Notskrivning: Helena Börnfors
 Omslagsfoto: Gunnar Menander, Hagbloms Foto. Lund

**Mera noter;
 se omslagets
 sista sida.**

BILDREPORTAGE FRÅN SKANSEN

Två lyckliga världsmästare

Peter "Puma" Hedlund, Täby
och
Hasse Gille, Österbybruk

Fotograf för

Rolf Nordin

Stort allspel på Delsbogården med bl a föreningen Nyckelharpan.
Allspelsledare Sven Nordin

Allspel
från
Solliden-
scenen
med
ca 100
spelmän

Ragnar Karlsson 85 år

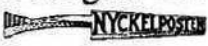

Sture Sahlström och Håkan Larsson

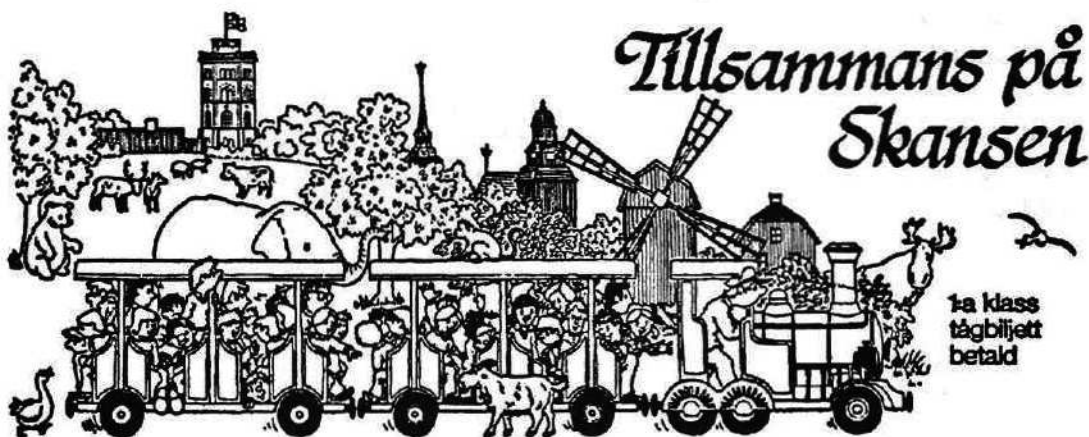

**Järfälla
Gille
spelar
från
Solliden-
scenen**

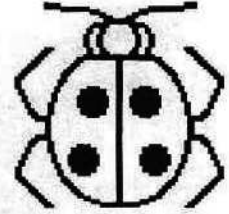

Fotograf för

Rolf Nordin

**Föreningen Nyckelharpans marknadsvagn med
bl a insamling till Eric Sahlströms minnesfond**

1:a klass
tågbiijett
betald

Brev från folkmusikkonsulenterna till Nyckelposten.**LEUFSTA FOLKMUSIK**

Folkmusikkonsulenterna Lillemor och Leif Alpsjö
 Telefon 0294 310 22 Säkrast tisdag - onsdag
 Fägatan, Lövstabruk
 810 65 SKÄRPLINGE

Hej

Det här brevet kommer från de nya folkmusikkonsulenterna i Uppsala län. Vi heter Lillemor och Leif Alpsjö och vi tänker börja vårt arbete med att berätta litet för dig om vad vi kan göra för dig, din grupp/förening eller din organisation. Som du kanske vet har vi i många år arbetat med folkmusik på olika sätt - Lillemor i bakgrunden som administratör och Leif mera utåtriktad som pedagog och artist. Som folkmusikkonsulenter fördelar vi arbetet så att Lillemor arbetar halvtid mest med administration och Leif 25% mera utåtriktad. Vi tiv, dels ta vara på andras. Det nu funderar över vad du skulle du önskar. Som egna initiativ seminarier eller ungdoms- också upprätta ett kontaktnät/ på något vis sysslar med folk-Leufstabruk som centrum. Vårt med folkmusiken lättare skall varje arrangemang. Vi vill verka med t ex spelmans-för-Svenska Ungdomsringen, verka som organisatör, lärare eller artist och Lillemor kan dels bestå med råd och stöd rörande material och administration. **VAD ÖNSKAR DU AV FOLKMUSIKKONSULENTERNA** Undervisar du i musik eller folkmusik, leder du en spelgrupp/spelmanslag, vill du lära dig mer om spel, spelledning eller organisation, funderar du på att ordna eller delta i någon kurs, skulle du vilja gjuta nytt liv i din spelgrupp. Vill du lära dig mer om undervisning/pedagogik, om att arrangera och leda kurser och spelmansstämmor, om att framträda eller om ljudteknik, är du intresserad av forskning, inspelning, arkivering eller av att ordna utställningar. Har du kanske andra funderingar.

tänker dels ta egna initia- är således bra om du redan vilja göra och vilken hjälp kan vi t ex ordna kurser, spelmansläger. Vi tänker adressregister över alla som musik och med vårt kontor i mål är alltså att vi, som arbetar

få tag i rätt person för också direkt sambund, musikskola, spelmanslag etc. Leif kan själv med-

HÖRD ÅA VDIG per brev eller telefon. Som folkmusikkonsulenter kan vi alltså:

- ge råd och uppmuntran
- hjälpa dig att få kontakt med "rätt" personer
- själva arbeta tillsammans med dig i din ide/ditt arrangemang.

Vi räknar med att vara i full gång i slutet av augusti. Dessförinnan är vi bara sporadiskt i Leufstabruk och kan vara litet svåra att få tag i. Fr om september räknar vi med att vara på plats 2 - 4 dagar i veckan.

DET SKALL BLI KUL

SMÅPLOCK O B S

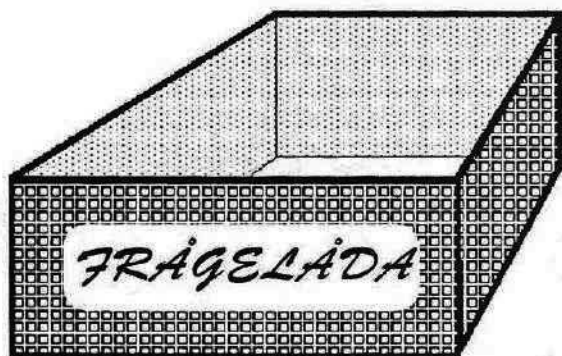

Adressändringar skickas till:

**Bertil Svensk
Hagagatan 14 2tr ög
113 48 Stockholm**

alltså INTE till Redaktionen !

Inga meddelanden från styrelsen

Glöm inte att det finns en frågelåda, med expertis som kan "allt" om nyckelharpan. Adress till frågelådan:

**Sven Nordin
Vallavägen 38
136 41 Haninge**

Välkomna alltså med Edra frågor.

TACK BERTIL !

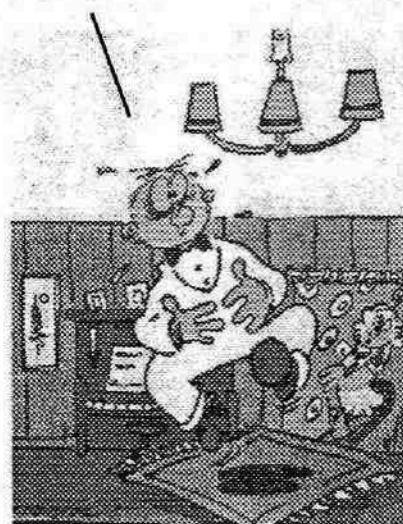
Nyckelposten ber härmed att få överrätta lite blommor som tack till vår avgående kassör Bertil Wettersten.
Tack för lång och trogen tjänst!

Redaktionen passar på tillfället att välkomna vår nya kassör Lotta Nyholm. Välkommen !

Statistik från harpbedömningen i Österbybruk 1992:
Totalt antal bedömda harpor: 36 st.

	1	2	3	4	5
Ljud	-	7	21	8	-
Spelteknisk funktion	-	5	17	4	2
Byggutförande instrumentellt	-	7	23	4	2
Byggutförande hantverksmässigt	-	8	20	8	-

"Hjälp - jag satt och övade mej på munspelet - och så svalde jag det !"

"Jisses sån tur du hade Evald - tänk om det varit pianot du övat dej på !"

BERTIL SVENSK'S
BILDSIDA

Överst: Från vårens
torsdagsträff den 9/4
med Slagsta Gille.

Övriga bilder:
Skansendagarna

Sven Nordin och
Bertil Persson
i marknadsvagnen
på Bollnästorget

Leif Alpsjö
i "trance".

Blivande
världsmästare
Hasse Gille.

Lomma kyrkmarsch

Gånglåt för nyckelharpa
av S W Gunskär

The musical score is written in treble clef with a 2/4 time signature. It consists of ten staves of music. The first staff begins with a repeat sign and a double bar line. The second and third staves feature triplet markings (indicated by a '3' over a group of notes). The fourth staff includes first and second endings, marked with 'I' and 'II' above the staff. The fifth and sixth staves contain continuous eighth-note patterns. The seventh and eighth staves continue with similar eighth-note patterns. The ninth and tenth staves conclude the piece with first and second endings, marked with 'I' and 'II' above the staff.

